

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Гудков Олександр Михайлович

УДК 336:656.072(477)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК
ПАСАЖИРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ
НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному підприємстві „Державний науково-дослідний центр залізничного транспорту України” Міністерства транспорту та зв'язку України, м. Київ.

Науковий керівник – доктор технічних наук, професор
Самсонкін Валерій Миколайович,
Державне підприємство „Державний науково-дослідний центр залізничного транспорту України”,
директор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Бараш Юрій Савелійович,
Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. ак. В. Лазаряна,
завідувач кафедри обліку, аудиту та інтелектуальної власності

доктор економічних наук, професор
Дейнека Олександр Георгійович,
Українська державна академія залізничного транспорту,
завідувач кафедри менеджменту на транспорті

Захист відбудеться „12” червня 2009 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 Української державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 3.501.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Української державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 2.209.

Автореферат розісланий „30” квітня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В.Чорнобровка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасне суспільство висуває нові вимоги до транспортного обслуговування населення, які ґрунтуються на найбільш повному та якісному задоволенні попиту на перевезення. Невизначеність навколишнього середовища змушує суб'єктів господарювання до перманентного перегляду параметрів роботи й створення адекватних адаптаційних механізмів. Комерційна парадигма як основа подальшого розвитку залізничного транспорту повинна відігравати головну роль у роботі структур, що забезпечують перевезення пасажирів.

Однак пасажирський комплекс залізничного транспорту (далі ПКЗТ), незважаючи на зусилля з відновлення і модернізації виробничих потужностей, користується колишньою моделлю внутрішньої організації та зорієнтований у своєму функціонуванні на застарілі економічні стереотипи: вважається об'єктивною і виправданою збитковість пасажирських перевезень із субсидуванням за рахунок вантажних, повільність у реагуванні на зміни середовища, відсутність внутрішніх джерел відтворення та стимулів до інноваційного зростання. В таких умовах економічно самостійна діяльність ПКЗТ неможлива і потребує створення системної концепції реорганізації з обґрунтуванням моделей структурного реформування.

У процесі дослідження даної проблеми було використано наукові праці провідних вчених і спеціалістів з розвитку та реформування галузі, зокрема І.Аксьонова, О.Бакаєва, Ю.Бараша, В.Белозьорова, В.Верлоки, О.Вовка, О.Громової, В.Гудкової, О.Дейнеки, В.Диканя, В.Ільчука, Л.Канторовича, Н.Колесникової, Ф.Кочнева, Ю.Кулаєва, М.Макаренка, О.Мирошніченко, Т.Мукмінової, В.Пасічника, Л.Позднякової, С.Резера, В.Самсонкіна, Є.Сича, Є.Ханукова, Ю.Цвето́ва та ін.

Проте ряд аспектів організаційно-економічного розвитку ПКЗТ не знайшов належного наукового відображення. Існує визначений дефіцит досліджень, враховуючих специфіку пасажирських перевезень в умовах нового інформаційного середовища. Побудову структурних моделей засновано скоріше на історично сформованому сприйнятті організації роботи в галузі, ніж на методологічно обґрунтованому функціональному структуруванні. Не повною мірою враховується той факт, що сучасні інформаційні технології, забезпечуючи високу оперативність в одержанні даних, будують систему пасажирських перевезень більш спостережуваною та керованою. Залишається поза пильною увагою науковців проблема створення механізму оцінки стану ПКЗТ, адекватного умовам розвитку.

Зазначене свідчить, що тема дисертації є актуальною та своєчасною для економіки пасажирських перевезень і залізничного транспорту України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до Концепції державної програми реформування залізничного транспорту (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р., № 651) та Комплексної програми оновлення залізничного

рухомого складу України на 2008-2020 роки (наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 14 жовтня 2008 р., № 1259).

Основні положення дисертаційної роботи представлені в звітах науково-дослідних робіт з тем: „Розробка методології та порядку проведення моніторингу цін на продукцію, яка споживається залізничною галуззю із створенням інформаційної системи” (№ 433/02-1060.02-Цтех, 2002 р.); „Дослідження, аналіз та розробка основних положень управлінського обліку з урахуванням впровадження інформаційних технологій автоматизації бухгалтерського та управлінського обліку на залізничному транспорту України” (№ 521/02-1075.02-Цтех, 2002 р.); „Розробка методики із складання калькуляції собівартості послуг, які надаються пасажиром на вокзалах та в поїздах” (№ 284/04-14/04-Цтех, 2004 р.); „Розробка комплексної методики підвищення ефективності перевезення пасажирів у приміському сполученні (на дослідному полігоні ДН-1 ПЗЗ)” (№ 339/04-19/04-Цтех, 2004 р.); „Розробка технології ефективного використання пасажирських поїздів за рахунок підвищення населеності вагонів” (№ 340/04-20/04-Цтех, 2004 р.). У зазначених роботах дисертант взяв участь як відповідальний виконавець.

Мета і завдання дослідження

Мета дослідження – розробка теоретичних і практичних основ організаційно-економічного розвитку ПКЗТ.

Завдання дослідження

1. Виконати критичний аналіз наукової літератури та систематизувати практичний досвід організації пасажирських перевезень, уточнити понятійний апарат і запропонувати комплексні визначення видам сполучення.

2. Зробити прогноз пасажирських перевезень, встановити напрямки організаційно-економічного розвитку залізничного транспорту як орієнтири перетворень у ПКЗТ.

3. Виявити і методологічно обґрунтувати передумови, закономірності і логіку реорганізації сфери пасажирських залізничних перевезень, запропонувати структурну складову й уточнити функціональний компонент трансформації.

4. Систематизувати критерії оцінки, оновити сукупність параметрів контролю й уточнити процес моніторингу стану ПКЗТ з метою удосконалення досліджень у напрямку безбитковості пасажирських перевезень.

5. Розвинути систему інформаційного забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень у сфері перевезення пасажирів по мережі залізниць.

Об'єкт дослідження – процеси організаційно-економічного розвитку ПКЗТ України.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінки особливостей і перспектив організаційно-економічного розвитку

ПКЗТ України.

Методи дослідження. Методологічною основою є теорія систем та фундаментальні положення економічної теорії. В ході дослідження застосовувалися методи:

– загальнонаукові:

теоретичний пошук (аналіз наукової літератури і нормативної документації, узагальнення практичного досвіду);

системно-структурні: порівняння, класифікація, систематизація (визначення стану наукової проблеми, теоретичних та прикладних аспектів дослідження), концептуально-порівняльний аналіз (вивчення особливостей та уточнення понятійно-категоріального апарату віднесення пасажирських перевезень до видів сполучення, структурування ПКЗТ, класифікація параметрів контролю);

логіко-аналітичний і ретроспективний (виявлення основних тенденцій сучасного розвитку ПКЗТ);

наукової абстракції, системного аналізу і синтезу результатів (розробка основ реорганізації ПКЗТ, побудова структурно-функціональної моделі, удосконалення оцінки ефективності);

– емпіричні: статистична обробка (визначення проблем ефективного функціонування ПКЗТ);

– математичні: регресійний аналіз і кореляційне моделювання (прогнозування параметрів пасажирських залізничних перевезень).

Наукова новизна отриманих результатів

1. *Вперше* на основі методу статистичної закономірності розроблено механізм організаційно-економічного розвитку системи пасажирських залізничних перевезень, що включає: структурно-функціональну модель, яка дозволяє цілеспрямовано і послідовно структурно впорядкувати (реорганізувати) та уточнити функціональну спрямованість елементів системи; модель моніторингу станів, яка динамічно та усебічно відслідковує зміну змісту (характеристик) системи. Дотепер відбувалося удосконалення окремих частин ПКЗТ.

2. *Удосконалено:*

– систему показників ефективності ПКЗТ: розширений перелік критеріїв, уточнена інформаційна база, введена пооб'єктна оцінка, що дозволяє виявити внесок кожного структурного елемента в сукупний результат. Дотепер виконується загальна оцінка пасажирських перевезень як кінцевої продукції залізничного транспорту;

– систему взаємовідносин у процесі реалізації транспортних послуг, шляхом пропозиції та визначення концептуальних основ впровадження нових форм організації розрахунків, що значно розширює можливості динамічного розвитку пасажирських перевезень.

3. *Дістали подальшого розвитку:*

– класифікація видів сполучення: сформульовані уточнені визначення,

що враховують технічні, технологічні, організаційні й економічні особливості перевізного процесу. Дотепер поняття кожного виду сполучення включало окремі характеристики;

– методичні прийоми інформаційного забезпечення, розроблені для різних етапів організаційно-економічного розвитку ПКЗТ. Дотепер дані, не зафіксовані у звітності, не відслідковуються та не враховуються при визначенні ефективності перевезення пасажирів і прийнятті управлінських рішень.

Практичне значення отриманих результатів

Результати дисертації набули практичного використання:

у структурних підрозділах Державної адміністрації залізничного транспорту України (акт від 03.11.2008 р.) – концепція і програма розвитку пасажирського комплексу, уточненні визначення видів сполучення, удосконалена методика економічної оцінки пасажирських перевезень, рекомендації з впровадження послуги „Internet-експрес”, збору первинної інформації й узагальнення даних оперативного обліку послуг на вокзалах і в поїздах, розрахунок індивідуального попиту на додаткове обслуговування, візуально-розрахункового порядку визначення населеності приміських поїздів;

у діяльності Державного науково-дослідного центру залізничного транспорту України (акт від 09.10.2008 р.) – прогноз пасажиропотоків і обсягів перевезення пасажирів, обґрунтування технічних вимог до перспективного рухомого складу для регіональних пасажирських перевезень використано при розробці Комплексної програми оновлення залізничного рухомого складу;

у роботах Проектно-конструкторського технологічного бюро з автоматизації систем управління на залізничному транспорті (акт від 17.10.2008 р.) – техніко-технологічний опис й економічне обґрунтування послуги „Internet-експрес” та автоматизованої обліково-платіжної системи приміського сполучення стали основним підґрунтям розробки відповідної тематики.

Основні положення дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Державного економіко-технологічного університету транспорту при викладанні дисциплін „Економіка транспорту” і „Пасажирські перевезення”, проведенні дипломного проектування за спеціальностями „Організація перевезень і управління на залізничному транспорті”, „Менеджмент організацій” та „Економіка підприємства” (акт від 16.09.2008 р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані в роботі теоретико-методологічні, інструментальні та практичні результати належать автору особисто. Дисертація є одноосібно виконаною науковою працею.

У роботах, написаних у співавторстві, здобувачеві належить (відповідно до переліку наукових праць, представлених наприкінці автореферату): [2] – визначення недоліків і методичних прийомів удосконалення баз даних в управлінні ПКЗТ; [3] – виділення принципів та підходів до класифікації

показників оцінки якості; [4] – узагальнення схеми моніторингу стану, класифікація критеріїв, напрямків парирування недоліків та удосконалення системи показників оцінки ефективності; [5] – обґрунтування методу, визначення завдання, напрямків та градієнта організаційно-економічного розвитку ПКЗТ; [6] – визначення шляхів підвищення ефективності перевезення пасажирів за видами сполучення; [7] – виявлення головних закономірностей розвитку приміських залізничних перевезень; [8] – класифікація, систематизація техніко-економічних відмінностей, обґрунтування методів підвищення ефективності пасажирських перевезень за видами сполучення; [9] – визначення умов розвитку приміських залізничних перевезень; [15] – візуально-розрахунковий порядок визначення населеності приміських поїздів; [16] – виділення напрямків реорганізації ПКЗТ; [17] – техніко-економічні заходи підвищення населеності пасажирських поїздів; [18] – визначення особливостей перевезення приміських пасажирів; [19] – обґрунтування структурно-функціональної моделі організаційно-економічного розвитку ПКЗТ; [20] – оцінка рухомості населення; [21] – визначення економічних проблем організації пасажирських перевезень у приміському сполученні.

У звітах тем науково-дослідних робіт здобувачеві належать розділи з економіки й організації процесу ефективного функціонування ПКЗТ.

Апробація результатів дисертації. Основні результати роботи обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях: „Проблеми економіки транспорту” (м. Дніпропетровськ, 2003 р., 2005 р.), „Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем та будівельного комплексу” (м. Гомель, 2003 р.), „Наука в транспортному вимірі: Пасажирські перевезення” (м. Київ, 2005 р., 2006 р.), „Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті” (м. Судак, 2006 р.), а також на науково-практичних конференціях: „Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем: Техніка, технологія, економіка і управління” (м. Київ, 2003-2005 рр., 2008 р.), „Маркетинг і логістика в системі менеджменту пасажирських перевезень на залізничному транспорті” (м. Сімферополь, 2008 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 21 наукову працю, з них 9 статей (з яких 7 надруковано у фахових виданнях, 2 – у наукових виданнях), 12 тез доповідей. Загальний обсяг публікацій – 14,9 друк. арк., з них 11,6 друк. арк. належать автору особисто.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів основної частини, висновків, списку використаних джерел зі 176 найменувань і 11 додатків, що займають 45 сторінок. Повний зміст дослідження викладено на 231 сторінці. Робота містить 35 таблиць і 37 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначені об’єкт,

предмет, мета та завдання, розкриті наукова новизна та практичне значення результатів, сформульовані основні положення, що виносяться на захист, відзначений особистий внесок здобувача в роботах, написаних у співавторстві, наведені відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження у практику.

У першому розділі „Теоретичні та методологічні основи організаційно-економічного розвитку пасажирського комплексу залізничного транспорту” сформовано понятійний апарат віднесення пасажирських перевезень до видів сполучення, виявлено й обґрунтовано актуальні завдання організаційно-економічного розвитку ПКЗТ.

Вітчизняна система пасажирських залізничних перевезень відрізняється від закордонних сукупністю особливостей, які визначають необхідність побудови власної моделі перетворень. Наявні наукові напрацювання не забезпечують реалізації трансформаційних процесів без проведення додаткових досліджень і обґрунтування нової наукової методології організаційно-економічного розвитку ПКЗТ.

Оскільки розглянуті питання знаходяться на стику багатьох наук і розташовуються у площині економіки, організації, техніки і технології, наукова методологія повинна ґрунтуватися на системному підході, орієнтуватися на існуюче інформаційне середовище, забезпечувати достовірною інформацією щодо причин і передумов транспортних подій у визначений момент часу, давати кількісну оцінку стану та прогнозу зміни пасажирських перевезень. Зазначеним вимогам відповідає метод статистичної закономірності, у рамках якого діяльність системи розглядається у тривимірному динамічному просторі „структура – функція – зміст”. Кожний з вимірів забезпечує досягнення кінцевого результату, ґрунтуючись на принципі статистичної взаємодії.

Виходячи з логіки суджень на підставі теорії систем, у рамках дисертаційного дослідження розроблена узагальнена схема ПКЗТ, комплекс представлений як складна економічна система, що забезпечує взаємодію різних елементів і органів у процесі перевезення та надання додаткових послуг пасажиром. Результатом діяльності ПКЗТ повинне бути ефективне обслуговування пасажирів. Фактично ж пасажири не задоволені рівнем послуг, а перевезення глибоко збиткові.

Щорічно для виконання 53 млрд пас.км та відправлення близько 450 млн чол. у 823 тис поїздах залізницями України витрачається майже 9 млрд грн, з яких покривається доходами менше половини. Збитки досягають 5 млрд грн, не перекриваючись прибутком від підсобно-допоміжної діяльності.

Виявлення причин збитковості свідчить, що більшість з них методично обумовлено і не зв'язано із закономірностями організації перевізного процесу. Окрім цього, хронічна збитковість перевезення пасажирів, спотворюючи норму поводження системи, перешкоджає виробленню адекватних дій, досягненню беззбитковості, організаційно-економічному розвитку, обумовлює деформацію зв'язків.

Ефективність обслуговування суттєво відрізняється за видами сполучення. Це спонукало до детального вивчення та систематизації технічних, технологічних, організаційних й економічних особливостей перевізного процесу, виходячи з яких фундаментальним моментом у визначенні принципів основ розвитку ПКЗТ визнано розподіл пасажирських перевезень за видами сполучення. Крім того, встановлено, що прийнятий понятійний апарат не повною мірою враховує техніко-економічну специфіку, внаслідок чого запропоновано уточнені визначення видів сполучення у наступному формулюванні.

„Приміське сполучення” – перевезення пасажирів між станціями і зупинними пунктами однієї (іноді двох) залізниці на відстані до 150 км, переважно в моторвагонному рухомому складі (зрідка в класних пасажирських вагонах без нумерації місць) з реалізацією проїзних документів (квитків) за приміським тарифом.

„Місьцеве сполучення” – перевезення пасажирів між станціями однієї залізниці в класних пасажирських вагонах або в моторвагонному рухомому складі підвищеного комфорту з реалізацією проїзних документів (квитків) за пасажирським тарифом з указівкою місць.

„Пряме внутрішньодержавне сполучення” – перевезення пасажирів між станціями двох і більше залізниць у класних пасажирських вагонах з реалізацією проїзних документів (квитків) за внутрішньодержавним тарифом з указівкою місць.

„Пряме міждержавне сполучення” – перевезення пасажирів між станціями двох та більше країн у класних пасажирських вагонах з реалізацією проїзних документів (квитків) за міждержавним або міжнародним тарифом.

У другому розділі **„Аналіз та перспективи розвитку пасажирського комплексу залізниць”** складено прогноз обсягів пасажирських перевезень і встановлено стратегічні напрямки трансформації залізничного транспорту України.

Обґрунтування напрямків перетворень і розробка заходів щодо удосконалення процесу транспортного обслуговування населення повинно враховувати масштаби майбутньої діяльності, подальші об’єктивні зміни інтенсивності перевезень.

Вивчення методологічних особливостей прогнозування та основних умов формування і зміни пасажиропотоків дозволило встановити, що ступінь впливу факторів істотно розрізняється за видами транспорту та сполученням. У результаті узагальнення макроекономічних тенденцій у зіставленні з динамікою об’ємних показників визначено закономірності розвитку пасажирських перевезень і етапи внутрішньогалузевих змін. Виділено й охарактеризовано найбільш динамічні та результативні організаційно-економічні процеси (оновлення технічних засобів, модернізація вокзальних комплексів, підвищення швидкостей руху тощо).

При складанні прогнозу запропоновано використовувати підхід, що

поєднує регресійне моделювання з експертними оцінками. Прогнозом встановлено залежності розподілу пасажирообороту, відправлення пасажирів, середньої дальності перевезення за видами сполучення. Поєднання моделей регресії з оцінками експертів при побудові прогнозів варто розглядати як один з можливих варіантів удосконалення методичного забезпечення в управлінні ПКЗТ.

У результаті узагальнення змісту затверджених нормативних документів позначені основні напрямки і тенденції розвитку залізничного транспорту та прийняті перспективи реорганізації (корпоратизація, відокремлення функцій державного регулювання і господарського управління, розподіл природно-монопольних та конкурентних секторів, виділення допоміжних і обслуговуючих підрозділів, забезпечення доступу компаній-перевізників до інфраструктури), що завершують уявлення про можливі зміни системоутворюючого простору ПКЗТ.

У третьому розділі „Структурно-функціональне удосконалення пасажирського залізничного комплексу” розроблено структурно-функціональну модель ПКЗТ, запропоновано нові форми взаємовідносин у процесі реалізації транспортних послуг.

Згідно з методом статистичної закономірності, досягнення нового результату, зокрема забезпечення ефективного обслуговування пасажирів, можливо лише у випадку зміни структури, функцій і змісту. За схемою, розробленою у дисертації, об’єкт дослідження представлено у тривимірному динамічному просторі: структурно діючий ПКЗТ включає загальну і галузеву вертикалі управління з відповідними рівневими пірамідами; функціонально охоплює перевезення за видами сполучення і додаткові послуги; за змістом характеризується ресурсами, до яких належать економічні засоби, фінансові кошти, інформація (бази фактичних і нормативних даних, сукупність документів та методик, необхідні для прийняття рішень).

Сформульовані в роботі мета і завдання організаційно-економічного розвитку ПКЗТ дозволяють зробити висновок, що структурно-функціональні зміни повинні створити умови, необхідні для ефективного, якісного і повного обслуговування пасажирів, що можливо у випадку формування інноваційної моделі структурної трансформації й економічного зростання та створення передумов самовідтворення.

Відповідно до головних законів управління розвитком пророблено принципові моменти в реорганізації. Встановлено можливі прояви базових принципів самоорганізації у прогресивній зміні системи пасажирських перевезень, на підставі яких обґрунтовано узагальнений процес організаційно-економічних перетворень (табл. 1), розроблена схема реорганізації і визначені стадії трансформаційного процесу, що у сукупності формують структурно-функціональну модель оновлення ПКЗТ.

Таблиця 1

Парадигма організаційно-економічного розвитку ПКЗТ

Градієнт розвитку	Зміст	Результат
Видова диференціація	Розмежування елементів і органів системи за видами сполучення	Відокремлення складових дальніх і приміських перевезень
Рівнева інтеграція	Послідовне об'єднання структур кожної виробничо-господарської вертикалі	Доведення ієрархічної піраміди до двох рівнів ієрархії
Функціональна концентрація	Зосередження управлінських функцій на рівні ієрархії з найменшим ступенем толерантності у прийнятті рішень	Централізація управління у дальньому сполученні на вищому ієрархічному рівні, у приміському – на регіональному
Структурна локалізація	Розміщення адміністративних структур у виробничих підрозділах, що характеризуються найбільшим ступенем участі в одержанні кінцевого результату	Розосередження управління по великих лінійних підприємствах

Для обґрунтування структурування запропоновано матричний підхід, сутність якого зводиться до оцінки сукупності критеріїв за ступенем толерантності на кожному ієрархічному рівні. Критерії структурування (обслуговування, пасажиропотік, територіальність) виділені виходячи з відповідей на питання: „Що?“, „Кому?“, „Де?“ Кожен матричний осередок містить інформацію про толерантність критерію та або пропускається при високому ступені невизначеності, або за можливістю найбільш чіткого сприйняття ситуації відзначається для подальшого узагальнення.

Визначення сукупності заходів, спрямованих на підтримку та поліпшення окремих компонентів, дозволило сформулювати узагальнену програму і концепцію організаційно-економічного розвитку ПКЗТ, у рамках яких розроблена схема реформованої дворівневої структури управління. Тривимірне представлення програмного блоку приводить до послідовного впорядкування відносин, уточнення функцій та відновлення ресурсів, в остаточному підсумку враховує всі аспекти практичної реалізації завдань, що забезпечують розвиток і можливість досягнення позначеного кінцевого результату.

Вивчення найбільш вузьких місць організації перевезень за видами сполучення дозволило виділити резерви зниження збитковості, провідними ланками визнано заходи щодо удосконалення взаємовідносин у процесі обслуговування пасажирів, за якими розроблено конкретні пропозиції. Зокрема наведено техніко-технологічний опис і визначено результативність використання запропонованих автоматизованої обліково-платіжної системи приміського сполучення (рис. 1) і системи реалізації проїзних документів дальнього сполучення через Internet (рис. 2).

Рис. 1. Техніко-технологічне забезпечення і результативність автоматизованої обліково-платіжної системи приміського сполучення

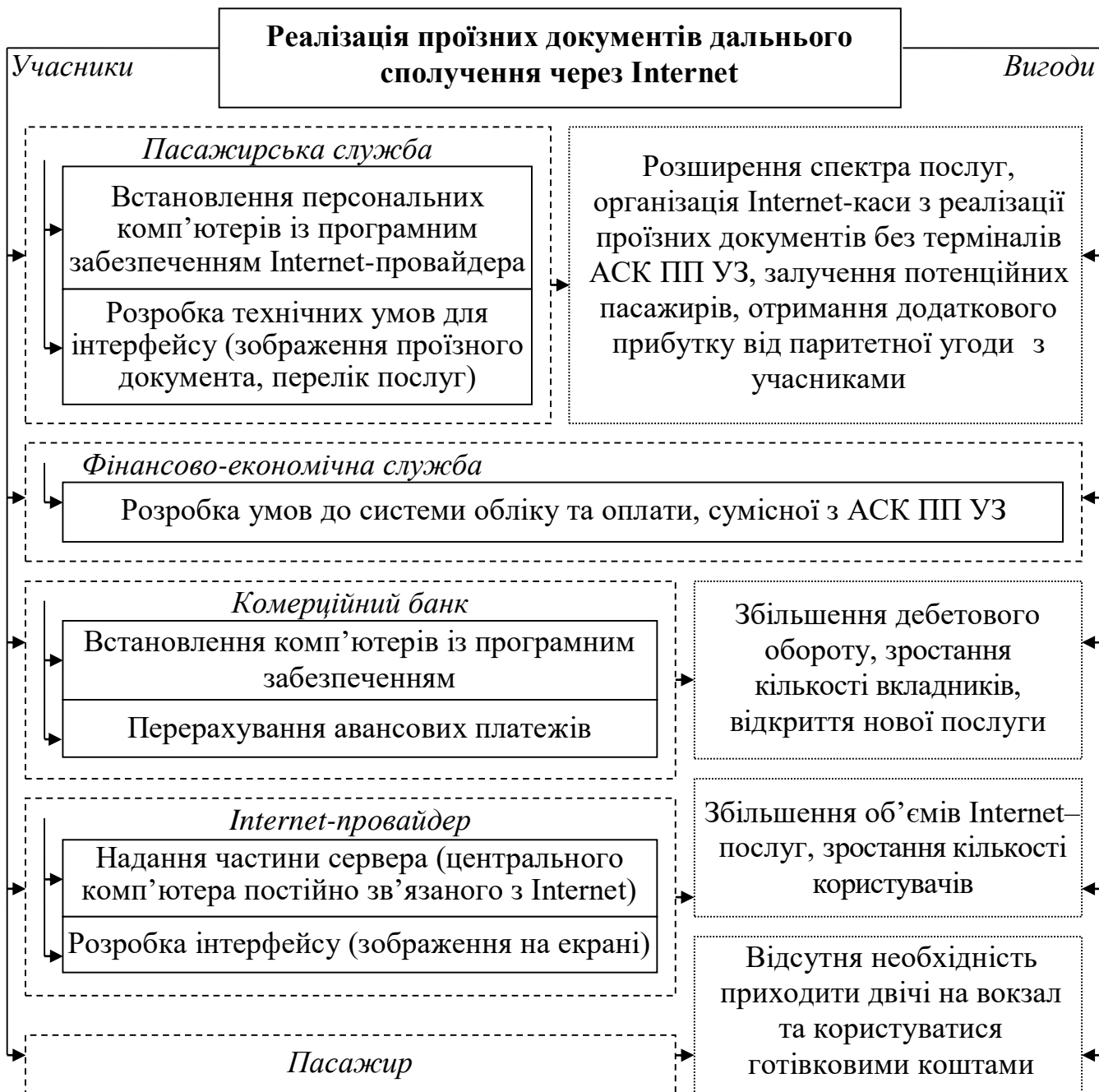

Рис. 2. Техніко-технологічне забезпечення і результативність реалізації проїзних документів дальнього сполучення через Internet

У четвертому розділі „Оцінка ефективності функціонування пасажирського комплексу залізничного транспорту” удосконалено модель моніторингу стану, а саме систему показників ефективності роботи ПКЗТ, одержали подальший розвиток методичні прийоми інформаційного забезпечення.

Реалізація завдань організаційно-економічного розвитку неможлива без забезпечення адекватної оцінки результативності роботи, яка виходячи з моделі структурно-функціональної трансформації повинна відповідати багатьом вимогам, зокрема враховувати економічні умови та особливості організації пасажирських перевезень за видами сполучення, забезпечувати характеристику різних об'єктів, дозволяти своєчасно відслідковувати резерви

підвищення ефективності.

За методом статистичної закономірності стан ПКЗТ виражається рівнем активності елементів в отриманні кінцевого результату, який кількісно оцінюється при співставленні параметрів контролю з нормою поведження системи. Вихід фактичних значень економічних параметрів за межі функціонального оптимуму інтерпретується як зміна рівня ефективності (рис. 3).

Рис. 3. Узагальнена схема моніторингу стану ПКЗТ

У результаті класифікації показників пасажирських перевезень виділено шість класифікаційних ознак, відповідно до яких економічні параметри розбиті на групи і проаналізовані з узагальненням недоліків.

Для побудови оновленої сукупності показників виділено параметри систематизації та визначено завдання удосконалення. Окрім оцінки „Скільки?“, безумовно центральної, важливими є відповіді на питання: „Що?“, „Де?“, „Коли?“, „Як?“, „Чому?“, „Хто?“, „Навіщо?“, „Кому?“, кожне з яких розкриває окремі аспекти функціонування системи та спонукає до розширення критеріїв ефективності ПКЗТ. Виходячи з цього удосконалено

систему оцінки з позначенням критеріїв структурування, груп і переліку економічних показників, головних теоретико-прикладних переваг.

Запропонована сукупність показників містить більш детальну диференціацію за видами сполучення, у розрізі платних і безкоштовних перевезень, передбачає критерії, що дозволяють оцінити ефективність кожного поїзда, дозволяє дати не тільки загальну оцінку пасажирським перевезенням як кінцевої продукції залізничного транспорту, але й охарактеризувати ефективність роботи ПКЗТ окремо (рис. 4).

Рис. 4. Критерії структурування системи показників ефективності ПКЗТ

У результаті аналізу інформаційного забезпечення запропоновано методичні прийоми, що дозволяють розширити базу даних, підвищити вірогідність значень економічних показників та імовірність прийняття ефективних управлінських рішень. Зокрема розроблено візуально-розрахунковий порядок визначення населеності приміських поїздів і схеми збору первинної інформації з узагальненням даних оперативного обліку, створена методика визначення індивідуального попиту на додаткове обслуговування пасажирів.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження були вирішені поставлені в роботі завдання, досягнута зазначена мета й отримано теоретико-методологічні, інструментальні та практичні результати.

1. Аналіз наукової літератури, дисертаційних досліджень, міжнародного досвіду, нормативних документів та статистичних даних дозволив виявити актуальні завдання організаційно-економічного розвитку ПКЗТ. Встановлено, що теза про безумовну збитковість перевезення пасажирів не безперечна і носить методологічний характер. Бронювання місць у поїздах, використання безкоштовних проїзних документів поряд з низьким рівнем компенсацій за

перевезення пільговиків, безквитковий проїзд платних пасажирів, невідповідність графіків руху і складу поїздів попиту на перевезення, експлуатація застарілого рухомого складу, нерозвиненість сервісу, непрозорий розрахунок собівартості приводять до перевитрати коштів і недоодержання доходів. вузькі місця по-різному виявляються у видовому розрізі у зв'язку з наявністю технічних, технологічних, організаційних та економічних відмінностей, які знайшли узагальнене відображення в уточнених визначеннях приміського, місцевого, прямого внутрішньодержавного та міждержавного сполучень. Розробка методів дослідження, здатних обґрунтувати закономірності та виявити провідні ланки організаційно-економічного розвитку ПКЗТ з урахуванням видових особливостей перевезень, дозволила оптимально адаптувати систему обслуговування пасажирів до умов зовнішнього середовища і затверджених на залізничному транспорті напрямків реформ.

2. Узагальнення макроекономічних тенденцій у зіставленні з показниками динаміки пасажирських перевезень залізниць свідчить про повільне реагування на кризові явища й економічне зростання у приміському сполученні та різку зміну пасажиропотоків у дальньому. Прогноз обсягів перевезень, побудований на підставі комбінованого підходу, що поєднує регресійні моделі з експертними оцінками і запобігає необґрунтованому завищенню результатів розрахунків, підтверджує отримані висновки та за умови стабільного зовнішнього середовища демонструє можливість зростання дальніх перевезень і незначні коливання приміських. Згідно зі змістом затверджених нормативних документів визначені обсяги пасажирських перевезень передбачається організувати в умовах корпоратизації, комерціалізації та конкуренції. Врахування майбутнього попиту та необхідності пристосування ПКЗТ до вимог розвитку залізничного транспорту визначає перспективні умови функціонування, що зводяться до економічної моделі, яка чітко розмежовує фінансові потоки за видами діяльності.

3. Забезпечити ресурсну самодостатність діяльності при збереженні існуючих структур та функцій неможливо. Тому було створено структурно-функціональну модель організаційно-економічного розвитку ПКЗТ, яка є окремим проявом базових принципів самоорганізації і заснована на структуруванні за ступенем толерантності системоутворюючого простору з використанням матричного підходу. У своєму якісному стані вона зводиться до видової диференціації, рівневої інтеграції, функціональної концентрації і структурної локалізації управління. Забезпечуюча сторона моделі представлена програмним блоком заходів. Відмінність отриманих результатів від відомих полягає у тому, що вперше дано теоретико-методологічне обґрунтування напрямкам реорганізації ПКЗТ.

4. У межах побудованої моделі систематизовано резерви зниження збитковості перевезень, які уточнено в контексті видів сполучення та розширено за рахунок впровадження нових форм організації розрахункових взаємовідносин. Основними резервами зниження збитковості у приміському сполученні визнано віднесення перевезення на відстань понад 150 км до

дальнього, модернізацію платформ та інших споруд, введення механізму опосередкованого придбання послуг, удосконалення тарифоутворення, впровадження автоматизованої обліково-платіжної системи; в дальньому – створення взаємодіючих автоматизованих систем, розвиток комплексного транспортного обслуговування, системне вивчення ринку і своєчасне реагування на зміну потреб, скасування броні та впровадження сучасних технологій у процес реалізації квитків.

5. Однією з провідних ланок підвищення ефективності перевезень визнано введення нових форм організації розрахунків, за якими розроблено концептуальні основи впровадження. Зокрема запропоновано автоматизовану обліково-платіжну систему приміського сполучення, що складається з двох підсистем (повного обліку пасажиропотоку та оплати), і систему реалізації проїзних документів дальнього сполучення через Internet з наведенням техніко-технологічного опису та позначенням комплексної результативності.

6. Реалізація сукупності запропонованих напрямків, програм і методів організаційно-економічної трансформації вимагає удосконалення системи оцінки результативності роботи. Запропонована модель моніторингу стану ПКЗТ побудована на основних положеннях методу статистичної закономірності, відповідно до яких мірою ефективності функціонування системи є рівень активності елементів в одержанні кінцевого результату. Моніторинг стану представлений як керований процес кількісної оцінки, що зводиться до зіставлення параметрів контролю з нормою поведіння системи (зоною функціонального оптимуму). Розробка сконцентрована на удосконаленні сукупності параметрів (показників ефективності), що найбільш адекватно характеризують функціональну діяльність системи. Основні результати представлені за видами сполучення. До головних переваг відноситься можливість оцінки транспортного виробництва як кінцевої продукції залізничного транспорту та як результату роботи ПКЗТ і диференціація показників за об'єктами управління.

7. Запропоновано методичні прийоми інформаційного забезпечення кількісної ідентифікації стану ПКЗТ. У даному напрямку розроблено візуально-розрахунковий порядок визначення населеності приміських поїздів і схеми збору первинної інформації та узагальнення даних оперативного обліку, створена методика визначення індивідуального попиту на додаткове обслуговування пасажирів, що дозволяє розширити базу даних, підвищити вірогідність значень економічних показників та імовірність прийняття ефективних управлінських рішень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Гудков А.М. Интернет и продажа проездных документов на железнодорожные перевозки / А.М.Гудков // Залізничний транспорт України. – 2003. – № 5. – С. 2-4.

2. Гудкова В.П. Методичні прийоми інформаційного забезпечення управління пасажирськими залізничними перевезеннями / В.П.Гудкова, О.М.Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Сер. Економіка і управління. – К.: ДЕТУТ, 2007. – Вип. 10. – С. 70-78.
3. Гудкова В.П. Определение качества пассажирских железнодорожных перевозок / В.П.Гудкова, А.М.Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Сер. Економіка і управління. – К.: КУЕТТ, 2002. – Вип. 1-2. – С. 105-111.
4. Самсонкін В.М. Моніторинг стану пасажирського комплексу залізничного транспорту / В.М.Самсонкін, О.М.Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Сер. Економіка і управління. – К.: ДЕТУТ, 2008. – Вип. 11. – С. 131-140.
5. Самсонкін В.М. Основи реорганізації пасажирського комплексу залізничного транспорту / В.М.Самсонкін, О.М.Гудков // Економіка транспорту і промисловості. – Харків: УкрДАЗТ, 2009. – Вип. 25. – С. 78-81.
6. Самсонкін В.М. Про підвищення ефективності пасажирських перевезень на залізничному транспорті / В.М.Самсонкін, О.М.Гудков // Залізничний транспорт України. – 2004. – № 1. – С. 43-45.
7. Яновський П.О. Транспортне забезпечення населення у приміському сполучення / П.О.Яновський, В.П.Гудкова, О.М.Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Сер. Економіка і управління. – К.: КУЕТТ, 2005. – Вип. 7. – С. 105-113.

Статті в збірниках наукових праць

8. Самсонкин В.М. Пути повышения эффективности пассажирских перевозок на железнодорожном транспорте / В.М.Самсонкин, А.М.Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Сер. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – К.: КУЕТТ, 2003. – Вип. 4. – С. 135-142.
9. Яновський П.О. Фактори розвитку приміських перевезень на залізничному транспорті / П.О.Яновський, О.М.Гудков, В.П.Гудкова // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Сер. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – К.: КУЕТТ, 2006. – Вип. 12. – С. 173-177.

Тези доповідей

10. Гудков А.М. Автоматизация системы управления пассажирским хозяйством железных дорог / А.М.Гудков // Проблемы и перспективы развития транспортных систем и строительного комплекса: Тезисы докл. Междунар. науч.-практ. конф. – Ч. II / Под общ. ред. В.И. Сенько. – Гомель: БелГУТ, 2003. – С. 21-22.

11. Гудков О.М. Наукові та практичні аспекти реформування пасажирського господарства залізниць України / О.М.Гудков // Наука в транспортном измерении: Пассажи́рские перевозки: Тезисы докл. II Междунар. науч.-практ. конф. – К., 2006. – С. 61-63.
12. Гудков О.М. Проблеми організації приміських пасажирських перевезень на залізничному транспорті / О.М.Гудков // Проблеми економіки транспорту. III Міжнар. наук. конф.: Тези доповідей. – Дніпропетровськ: ДІПТ, 2003. – С. 59-60.
13. Гудков О.М. Розвиток пасажирського комплексу залізниць: проблеми і перспективи / О.М.Гудков // Залізничний транспорт України: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. „Наука в транспортному вимірі”. Спец. вип. – 2005. – № 3/1: – С. 74-79.
14. Гудков О.М. Удосконалення системи інформаційного забезпечення управління пасажирськими залізничними перевезеннями / О.М.Гудков // Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем: Техніка, технологія, економіка і управління: Тези доп. четвертої наук.-практ. конф. Сер. Економіка і управління. – К.: ДЕДУТ, 2008. – С. 76-78.
15. Гудкова В.П. Визначення приміських пасажиропотоків / В.П.Гудкова, П.О.Яновський, О.М.Гудков // Проблемы экономики и управления на железнодорожном транспорте: Материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Судак, 2006. – С. 30-32.
16. Самсонкін В.М. Аспекти реорганізації пасажирського комплексу залізниць / В.М.Самсонкін, О.М.Гудков // Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті: Матеріали виступів учасників 16 Міжнарод. наук.-практ. конф. „Перспективні інформаційно-керуючі системи на залізничному, промисловому та міському транспорті” (м. Алушта, 15-20 вересня 2003 р.). – 2003. – № 5. – С. 56-57.
17. Самсонкін В.М. Мероприяття по підвищенню населеності пасажирських поїздів / В.М.Самсонкін, О.М.Гудков // Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем: Техніка, технологія, економіка і управління: Тези доп. першої наук.-практ. конф. Сер. Техніка, технологія. – К.: КУЕТТ, 2003. – С. 113-115.
18. Самсонкін В.М. Особливості організації пасажирських перевезень в приміському сполученні / В.М.Самсонкін, П.О.Яновський, О.М.Гудков // Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем: Техніка, технологія, економіка і управління: Тези доп. другої наук.-практ. конф. Сер. Техніка, технологія. – К.: КУЕТТ, 2004. – С. 162-164.
19. Самсонкін В.М. Парадигма розвитку пасажирського комплексу залізничного транспорту / В.М.Самсонкін, О.М.Гудков // Маркетинг і логістика в системі менеджменту пасажирських перевезень залізничного транспорту: Тези доповідей наук.-практ. конф. (м. Сімферополь, 8-9 жовтня 2008 р.). – К.: ДАТУ, 2008. – С. 73-74.
20. Самсонкін В.М. Тенденції рухомості населення України у приміському сполученні / В.М.Самсонкін, П.О.Яновський, О.М.Гудков // Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем: Техніка, технологія,

економіка і управління: Тези доп. третьої наук.-практ. конф. Сер. Техніка, технологія. – К.: КУЕТТ, 2005. – С. 113-115.

21. Яновський П.О. Сучасні тенденції ринку приміських пасажирських перевезень / П.О.Яновський, О.М.Гудков, В.П.Гудкова // Наука в транспортном измерении: Пассажи́рские перевозки: Тезисы докл. II Междунар. науч.-практ. конф. – К., 2006. – С. 52-53.

АНОТАЦІЯ

Гудков О.М. Організаційно-економічний розвиток пасажирського комплексу залізничного транспорту України на основі системного підходу.

Дисертація на правах рукопису на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Державний науково-дослідний центр залізничного транспорту України, Київ, 2009.

Дисертація присвячена дослідженню проблеми організаційно-економічного розвитку пасажирського комплексу залізничного транспорту України (ПКЗТ). З цією метою виконано критичний аналіз наукової літератури та практичного досвіду, вивчено особливості роботи ПКЗТ, уточнено понятійний апарат і надано комплексні визначення видам сполучення. На підставі комбінованого підходу розроблено прогноз обсягів пасажирських перевезень. Встановлено напрямки розвитку залізничного транспорту, які поряд з майбутніми масштабами діяльності створюють орієнтири перетворень у ПКЗТ. Виявлено і методологічно обґрунтовано передумови, закономірності та логіку реорганізації сфери пасажирських залізничних перевезень, розроблено структурну складову й уточнено функціональний компонент трансформаційної моделі. Обґрунтовано необхідність видової диференціації, рівневої інтеграції, функціональної концентрації і структурної локалізації управління. Систематизовано резерви зниження збитковості перевезень. Наведено техніко-технологічний опис та результативність запропонованих автоматизованої обліково-платіжної системи приміського сполучення і системи реалізації проїзних документів через Internet. Узагальнено критерії оцінки, оновлено сукупність параметрів контролю й удосконалено механізм моніторингу стану ПКЗТ. Розвинуто систему інформаційного забезпечення. Розроблено візуально-розрахунковий порядок визначення населеності приміських поїздів, схеми збору первинної інформації й узагальнення даних оперативного обліку, методика визначення індивідуального попиту на додаткове обслуговування пасажирів.

Ключові слова: організаційно-економічний розвиток, пасажирський комплекс залізничного транспорту, види сполучення, принципи самоорганізації, толерантність, ефективність, резерви зниження збитковості.

АННОТАЦИЯ

Гудков А.М. Организационно-экономическое развитие

пассажи́рского комплекса железнодорожного транспорта Украины на основе системного подхода.

Диссертация на правах рукописи на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). Государственный научно-исследовательский центр железнодорожного транспорта Украины, Киев, 2009.

Диссертация посвящена исследованию проблемы организационно-экономического развития пассажирского комплекса железнодорожного транспорта Украины (ПКЖДТ). С этой целью выполнен критический анализ научной литературы и практического опыта, изучены особенности работы ПКЖДТ. Установлено, что тезис о безусловной убыточности перевозки пассажиров не бесспорный и носит методологический характер. Бронирование мест в поездах, использование бесплатных проездных документов одновременно с низким уровнем компенсаций за перевозку льготников, безбилетный проезд платных пассажиров, несоответствие графика движения и состава поездов спросу на перевозку, эксплуатация устаревшего подвижного состава, неразвитость сервиса, непрозрачный расчет себестоимости приводят к перерасходу средств и недополучению доходов. Проблемы по-разному проявляются в видовом разрезе в связи с наличием технических, технологических, организационных и экономических отличий, которые нашли обобщенное отображение в уточненных определениях видов сообщения (пригородного, местного, прямого внутригосударственного и межгосударственного).

На основании комбинированного подхода, объединяющего регрессионное моделирование с экспертными оценками, разработан прогноз объемов пассажирских перевозок. Установлены направления развития железнодорожного транспорта (корпоратизация, обособление функций государственного регулирования и хозяйственного управления, разделение природно-монопольных и конкурентных секторов, выделение вспомогательных и обслуживающих подразделений, обеспечение доступа компаний-перевозчиков к инфраструктуре), которые вместе с будущими масштабами деятельности создают ориентиры преобразований в ПКЖДТ.

Выявлены и методологически обоснованы предпосылки, закономерности и логика реорганизации, разработана структурная составляющая и уточнен функциональный компонент. Создана структурно-функциональная модель организационно-экономического развития ПКЖДТ, являющаяся отдельным проявлением базовых принципов самоорганизации и основанная на структурировании по степени толерантности системоформирующего пространства с использованием матричного подхода. Обоснована необходимость видовой дифференциации, уровневой интеграции, функциональной концентрации и структурной локализации управления. Путем проработки совокупности мероприятий, направленных на поддержку и улучшение отдельных компонентов, создана обобщенная программа и концепция организационно-экономического развития ПКЖДТ,

в рамках которых разработана схема реформированной двухуровневой структуры управления. Трехмерное представление программного блока приводит к последовательному упорядочению отношений, уточнению функций и обновлению ресурсов, в конечном итоге учитывает все аспекты практической реализации задач, обеспечивающих развитие и возможность достижения обозначенного конечного результата. Систематизированы резервы снижения убыточности перевозок, одним из ведущих звеньев признано введение новых форм организации расчетов, по которым разработаны концептуальные основы внедрения. В частности предложена автоматизированная учетно-платежная система пригородного сообщения и система реализации проездных документов дальнего сообщения через Internet. Дано технико-технологическое описание и обозначена комплексная результативность.

Обобщены критерии оценки, обновлена совокупность параметров контроля и усовершенствован механизм мониторинга состояния ПКЖДТ, который представлен как управляемый процесс количественной оценки, сводящийся к сопоставлению параметров контроля с нормой поведения системы (зоной функционального оптимума). Разработка сконцентрирована на усовершенствовании совокупности параметров (показателей эффективности), что наиболее адекватно характеризуют функциональную деятельность системы. Основные результаты представлены по видам сообщения. К главным преимуществам относится возможность оценки транспортного производства как конечной продукции железнодорожного транспорта и как результата работы ПКЖДТ и дифференциация показателей по объектам управления. Усовершенствована система информационного обеспечения. Разработан визуально-расчетный порядок определения населенности пригородных поездов, схемы сбора первичной информации и обобщения данных оперативного учета, методика определения индивидуального спроса на дополнительное обслуживание пассажиров.

Ключевые слова: организационно-экономическое развитие, пассажирский комплекс железнодорожного транспорта, виды сообщения, принципы самоорганизации, толерантность, эффективность, резервы снижения убыточности.

ANNOTATION

Alexander M. Gudkov. Organization and economic development of the Ukrainian railway transportation passenger complex in terms of comprehensive approach.

The dissertation as manuscript for scientific degree of Candidate of science in Economics with specialization 08.00.04 – economy and works management (by economic activities). State Scientific-Research Center of Ukrainian Railway Transport, Kiev, 2009.

The dissertation is dedicated to investigation of the problem of organization and economic development of the Ukrainian railway transportation passenger

complex (RTPC). The critical analysis of scientific literature and practical experience is carried out, the features of RTPC operation are studied, the conceptual structure is specified and the integrated definitions of transportation modes are given. The forecast of the volume of passenger transportation is developed on the multimodal approach basis. The tendencies of the railway transportation development as well as the future range of activity which guide the RTPC reforms are determined. The preconditions, conformities and logic of reconstruction of the passenger railway transportation are revealed and methodologically substantiated, the structural component is developed and the functional component of transformation model is specified. Necessity of specific differentiation by types, as well as the level integration, functional concentration and structural localization of management is proved. Reserves of the transportations loss-ratio reduction are systematized. The technical and technological description is given and the productivity of the offered automated registration and payment system of the suburban traffic and system of sale of tickets via Internet is designated. Criteria of rating rationale are consolidated, the parameter part of monitoring is updated and the mechanism of monitoring of the RTPC condition status is improved. The information system is developed. The visual-and-calculating method of the suburban trains loading determination, the schemes of gathering of the primary information and consolidation of the data of the up-to-date records, the technique of determination of individual demand for additional passenger service are developed.

Key words: organization and economic development, the railway transportation passenger complex, transportation modes, principles of self-assembly, tolerance, efficiency, reserves of the loss-ratio reduction.

ГУДКОВ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК
ПАСАЖИРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ
НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Надруковано згідно з оригіналом автора

Відповідальний за випуск

Каличева Н.Є.

Підписано до друку 22.04.2009 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір для розмножувальних апаратів.

Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.

Замовлення № 232. Тираж 100.

Видавництво УкрДАЗТу. Свідоцтво ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

61050, Харків – 50, пл. Фейєрбаха, 7

Друкарня УкрДАЗТу, 61050, Харків – 50, пл. Фейєрбаха, 7